

ואמר רבי חנינא מסורה ליתנהו להני כללי – דרנא, דהא תניא פלגי רבי אלעאי זמנותו. ומדפטר זמנותו, על כרחן פטר נמי זמנוהו. דלי סלקא דעתך: זמנוהו ממייב – היכי פטר זמנותו? ליימינהו למיבא מטרומה, הוילי וגמיר גזירה שיהי ד"נמינה" נמינה" מסתנא דהא אגמרוה, דלחומרא אית לן למידן. אלא שמע מינה בתרומה נמי פטור – דייק: "דנגן",

והדר יליף זמנות או מטרומה או מראשית הגז

"נתינה" נמינה". אי מה – כיון דמטרומה

יליף רבי אלעאי לראשית הגז, דלמנן לעיל

שומפות דגוי נפקא ליה מראשית דקרא, אי מה

טרומה – צמזה לארץ לא, אף ראשית הגז –

צמזה לארץ לא. דצפוק קמא דקדושין (ל"ג)

קיימא לן: כל מלוה שאינה מלוה צרכן נוהגת בין

צרכן בין צמזה לארץ, דיליף מעצמה זיה, שהיא

צומה הגוף ונוהגת בכל מקום. אבל צומה קרקע

אינה נוהגת אלא בצרכן. מנהרבייל – שם מקום.

אין – ודאי. והתניא – צמזמא. תרומה

טובלת – אוקרת משום טבל, דכמיב "אשר

ירימו" – צמזמידים ליתרם הכמוז מדנה, צ"אלו

הן הסגרוין" (סנהדרין פ"ג, א) אין לך בו אלא

מראשיתו ואילך – משהפרש ועשה ראשית

הוא שלו, אלא מעיקרא אין לו אלא שם אחד, דהאי

"ראשית" קרא יתיבא הוא, וא"ראשית" דלעיל

סמיך, והוא ליה למכתב "והוא לארץ". מיתה –

זו האוכלה צמזמ. חומש – צמזוג. ראשון

ושני – מעשר ראשון ומעשר שני. אין לך

אלא ראשיתו – אין לך נמינה אחרת להפיש

ממנו, מדלא כתב "ומגז לארץ" שמע מינה: מתנה

ראשונה נלמד אלא "ראשית" לאשמועינן. תרומה

מחדש על הישן לא – דכמיב "היאלה שהדה

שנה שנה" (דברים יד). היו לו שתי רחלות גזו

– שנה זו והניח. גזו – שניה והניח, עד שהיו

לו חמש גזים – אין מצטרפות, דאגזים של

חמש לאן קפיד חמנא, והוא ליה ליה. הא חמש

מצטרפות – אם היו לו חמש לאן, וגזו השמים

בשנה זו ושנה שניה שניה, דהשתא איכא גזים של

חמש לאן – מצטרפות, ואף על גב דחדש ישן

הוא. והתניא – ארץ דלפילו חמש אין

מצטרפות, קשיין אהדי! אלא לאו שמע מינה

– דהא נמי פלגי רבי אלעאי ורנן. לרבי אלעאי,

דמקיש גז למרומה – אין מצטרפות, ולרנן –

מצטרפות. כל הני קושיותא לרבי אלעאי. הגדל

בחיוב – כגון ישראל שלקח שדה מן הגוי,

כדמפרש לקמיה. הגדל בפטור – צד גוי.

בחיוב – לאחר שנאלו נד ישראל בסוריא –

ארס צומה. שכשה דוד, ולא שמה כצוה, ולא חלה

דה קדושם הארץ, וקלה קדושתה. יש קנין לגוי

להפקיע מיד מעשר. לפיכך, אין ישראל חייב לעשר

אלא על התוספת השני שלקח שגדלו אללו, טבל

ומולין מעורבין. אלא בצרכן ישראל – מעשר על

הכל, שאין קנין לגוי צה להפקיע מן המעשר.

וממזים פוטרין, דכיון שהיבאה שליש צד גוי –

כאלו נגמרה כולה צדו, דקיימא לן (ראש השנה

י"ג, ג"ה): תבואה צמר שליש אללו. וכי תימא

הכי נמי – דהגדל צד גוי פטור מראשית הגז,

אפילו לא ליד ישראל. הלוקה גז צמנו של גוי

– קום שנגזוהו. פטור מראשית הגז – ד"לארץ" צעין,

והוא לאו לאו דלארץ. והוא לאו לאו דלארץ

הוא. הא צמנו לגזוז – לקח וקנה עדיו של גוי

שהוא. הא צמנו לגזוז – לקח וקנה עדיו של גוי

שהוא. הא צמנו לגזוז – לקח וקנה עדיו של גוי

"ובכורות בקרם וצאנכם" (שם יב, ו) בלשון רבים, ויש ללמוד מכאן שאף בהמת השותפים מתקדשת בכורה! ומשיבים: לשון רבים זו באה רק כדי ללמדנו דכולהו [שהבהמות של כל] ישראל מתקדשות בכורה, ואולם אין המדובר אלא בהמתו של אדם יחיד, ולא בשל השותפים. וכדרך שאמר רב ביבי בר אבבי כן אמר רב חנינא מסורה כי ליתנהו להני כללי

[אין] קיום לאלה הכללים שאמרם רבא]. דתניא

[שכן שנויה ברייתא] בדינה של בהמת

השותפין שלדעת חכמים הריהו חייבת

במתנות כהונה, ואילו ר' אלעאי פוטר אותה

ממתנות כהונה. הרי איפוא שאין ר' אלעאי

מורה לחכמים בענין זה! ומסבירים: מאי

טעמא [מה הטעם] של ר' אלעאי הפוטר את

בהמת השותפים מן המתנות? שכן הוא יליף

[לזו] בגזירה שווה של המלים "נתינה"

(האמורה במתנות כהונה, "ונתן לכהן הזורע

והלחים והקיהב". דברים יח, ג) "נתינה"

מראשית הגז ("וראשית גז צאנך תתן לו".

שם, ד). מה הלחן (בראשית הגז) צאנך של

שותפות – לא חייב בנתינה לכהן, וכשיטת

ר' אלעאי, אף כאן (בורע לחיים וקיבה)

בהמה של שותפות – לא חייבת בנתינת

מתנות לכהן. ואי סלקא דעתך [ואם עולה על

דעתך] לומר, כדברי רבא, שר' אלעאי בתרומה

מחייב [מחייב] בתבואה של שותפות –

במקום גזירה שווה "נתינה" "נתינה" מראשית

הגז, ששמנה למדנו לחייב את בהמת

השותפים, גיף [נלמד] "נתינה" "נתינה"

מתרומה (שנאמר בה "ראשית דגןך ותירושך

ויצהרך... תתן לו". שם, ד), ונלמד ממנה

לפטור את בהמת השותפים מנתינה. אלא

שמע מינה [למד מזה] כי בתרומה נמי [גם

כ] פוטר ר' אלעאי את תבואת השותפים,

ושלא כדברי רבא. ושואלים: אי [אם] כך הוא,

שישנה גזירה שווה "נתינה" (במתנות כהונה)

מנתינה, (בתרומה), מעתה נוסף ונאמר: מה

תרומה, בארץ – אין [כ] נהגת, ואילו

בחוזה לארץ – לא נהגת, מעתה אף

מתנות כהונה, בארץ – אין [כ] נהגת,

ואילו בחוזה לארץ – לא נהגת! אמר ר'

יוסי מנהרבייל: אין [כ] הוא באמת, שאין

מתנות כהונה נהוגות בחוזה לארץ, והתניא

[וכן שנויה ברייתא]. ר' אלעאי אומר: מתנות

כהונה אין נהגין אלא בארץ, ולא בחוזה

לארץ. וכן היה ר' אלעאי אומר: ראשית הגז

אין נהגה אלא בארץ, ולא בחוזה לארץ.

ושואלים: מאי טעמא [מה הטעם] של ר'

אלעאי? אמר רבא בהסבר הדברים: ר' אלעאי

יליף [למד] גזירה שווה של המלים "נתינה"

האמורה בראשית הגז, ו"נתינה" מהנאמר

בתרומה, מה תרומה, בארץ – אין [כ] נהגת,

ואילו בחוזה לארץ, לא, אף

ראשית הגז, בארץ – אין [כ] נהגת, ואילו

בחוזה לארץ – לא, אמר ליה [ד] אבבי

רבא: אם אנו עושים השוואה זו, אי [אם] כן

ירש מקום להוסיף ולומר כי מה תרומה טובלת

את כל התבואה שבה היא נמצאת, שאם לא

מפריש אותה – השאר הוא טבל ואסור. אף

ראשית הגז, אם לא ניתנה לכהן תהיה טובלת

את כל הגזיה לאוסרה בשימוש! אמר ליה

[ד] רבא בתשובה: אין לומר כן, כיון שאמר קרא

[הכתוב]: "וראשית גז צאנך תתן לו"

– אין לך [לכהן] בו אלא מזמן שהופרשה ראשיתו

של הגז ואילך, ואולם קודם לכן אין

ראשית הגזיה טובלת, ואין טעם שתאסור את

כל הגזיה. חזר ושאל אבבי את רבא: אי

[אם] כדברך, שיש גזירה שווה בין ראשית הגז

לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה חייבים

עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה אם

אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו רבא:

אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים עליו מיתה וחומש! השיב לו

רבא: אין לומר כן כיון שאמר קרא [הכתוב] לגבי

אכילת תרומה במיתה, ולא בראשית הגז. ועוד

שאל אבבי את רבא, בדומה

לכך: אי [אם] כדברך, שישנה גזירה שווה בין

ראשית הגז לתרומה, מעתה נאמר כי מה תרומה

חייבים עליה אלה שאינם כהנים שאכלוה, מיתה

אם אכלוה במזיד, ותשלום חומש (חמישית, הנוסף

על תשלום הקרן) אלה שאכלוה בשוגג, אף בראשית

הגז נאמר שחייבים על

ראשית הגז

ומשיבים: **מתניתין** [משנתנו] היא **שלא כשיטת ר' אלעאי**, שלששיתו גם בראשית הגז הריהו חייב בנתינה לכהן. ועוד שב ושאל: אי [אם] כדברך שר' אלעאי גזור גזירה שווה בין ראשית הגז לתרומה, מעתה יש מקום לומר: **מה תרומה**, יכול הבא מצמח של מין זה על יבול הבא מצמח שאינו מינו — לא יתן. מעתה אף בראשית הגז

נאמר כי צמר הבא ממין זה של צאן על

צמר הבא מצאן שאינו מינו — לא יתן! וגבי [ואצל] תרומה מגלן [מנין לנן] שכן הדין? **דתניא** [שכן שנויה ברייתא] כרינו של מי שהיו לו שני מיני תאנים, שחורות ולבנות, וכן מי שהיו לו שני מיני חטין — אין תורמים ומעשרים מזה על זה.

ר' יצחק אומר משום [בשם] ר' אלעאי: בית שמאי אומרים כי אין תורמין מתאנה או מחיטה זו על התאנה או על החיטה האחרת, ואילו בית הלל אומרים שתורמין מתאנה זו על התאנה האחרת, וכן מחיטה זו על החיטה האחרת, שלדעתם כל אלה מין אחד הן. ואולם הכל מודים שאין תורמים ומעשרים ממין זה על מין אחר. ואם כן אף בראשית הגז שנאמר שצמר הבא ממין צאן זה על צמר שבא מצאן שאינו מינו — לא יתן! ומשיבים: אין [כן] הוא באמת, והתנן [וכך שנינו במשנתנו]: היו לו שני מינים של צאן, שחופות (לא שחורות ולא לבנות) ולבנות, מכר לו לחבירו את השחופות אבל לא את הלבנות, שהשארין המוכר לעצמו — זה המוכר נותן מגיזתו מהצמח ששייר לעצמו, וזה הלוקח נותן מגיזת הצאן שקיבל לעצמו. והרי שאין נותנים מצמר של מין זה על צמר של מין אחר. ותהיה על כך: אלא מעתה, סיפא דקתני [נסף המשנה ששנינו בה]. שאם מכר זכרים אבל לא נקבות — זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו, הכי נמי [כך גם כן] תאמר שנותנים מזה ומזה משום דתרי מיני נינהו [ששני מינים הם]?! אלא הטעם הוא שבעה טובה קא משמע לן [הוא התנא משמיע לנו]. שמאחר וגיזת הנקבות רכה בעוד שגיזת הזכרים היא קשה, לכך טוב למוכר שלא יתן לכהן מן הגיזה הרכה שאצלו הן על הנקבות שאצלו והן על הזכרים שמוכר, אלא מוטב

לו שיקנה מהקונה גיזת זכרים כשיעור שצריך לתת לכהן על הזכרים, ובאופן זה יצא דליתבי ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון [שיתן לו לכהן במתנתו מזה שהוא רך, כגיזת הנקבות, וממה שקשה. כגיזת הזכרים]. **הכא נמי** [כך גם כן] לענין שחופות ולבנות, אין זו אלא עצה טובה קא משמע לן [הוא התנא משמיע לנו]. שמוטב למוכר שלא יתן כל מתנתו לכהן מן הלבנות שתחת ידו, ואף על השחופות, אלא יקנה מהקונה מגיזת השחופות כשיעור הנתינה לכהן, ובאופן זה דליתבי להו מתרוייהו [שיתן לו לכהן משניהם]! ואולם לדעת המשנה מפרישים מגיזת צאן ממין זה על מין אחר, ומעתה חזורת השאלה לשיטת ר' אלעאי הגזור גזירה שווה מתרומה, מדוע לא נאמר אף בראשית הגז שאין מפרישים ממין על שאינו מינו! ומשיבים: אכן לדעת ר' אלעאי אין מפרישים מגיזת מין על גיזת מין אחר, ואין להקשות עליו ממשנתנו, שכן הא

ושואלים באופן דומה: אי [אם] כדברך שר' אלעאי גזור גזירה שווה לתרומה לראשית הגז, מעתה יש מקום לומר כי מה תרומה, בעינן [צריכים אנו] שתהיה התרומה נתינה ראשית, שניתנת היא באופן ששייחה (שמה שנשאַר ביבול, לאחר שהופרשה ממנו התרומה) ניכרין [ולכן העושה את כל גורנו תרומה — אין זו תרומה], אף בראשית הגז נאמר שצריכה זו להיות נתינה ששייחה ניכרין! ומשיבים: אין [כן]. כך הוא דין ראשית הגז, והתנן [וכן שנינו]: האומר "כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה" — לא אמר כלום, הא [הר"ן נדייק מאן, שדווקא כאלה אין הפרשתו נחשבת, ואולם זה שאומר "כל גזי ראשית" — דבריו קיימין. ואולם תניא אידך [ושנויה ברייתא אחרת] האומרת שהמפריש כל גיזת צמנו — לא אמר כלום. אלא לאו שמע מינה [האם לא תלמוד מנא?] כי הא [משנה זו] האומרת שאין זו הפרשה ראויה, הריהי כשיטת ר' אלעאי הגזור גזירה שווה לראשית הגז מן התרומה. ואילו הא [ברייתא זו] ששנינו בה שהיא הפרשה ראויה, הריהי כרבנן [חכמים] שאינם גזרים גזירה שווה מתרומה לראשית הגז. ומסכמים: אכן שמע מינה [למד מנא] שכן הוא.

אמר רב נחמן בר יצחק: האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבי [בימינו הכל נוהגים כדעת שלושה זקנים. חכמים אלה] להקל. נוהגים כדעת ר' אלעאי בראשית הגז, דתניא [שכן שנויה ברייתא]: **ר' אלעאי אומר כי ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ.** וכן הכל נוהגים כדעת ר' יהודה בן בתירה לענין דברי תורה, דתניא [שכן שנויה ברייתא]:

עיונים

אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא... כר' אלעאי תהו ראשונים על דבריו אלה של רב נחמן בר יצחק. שהריהו קובע בהם שהלכה פשוטה היא כר' אלעאי שאין נוהג דין מתנות כהונה בחוצה לארץ. ואילו בפרק הקודם (לעיל קלבב), למדנו כי רב נחמן בר יצחק היה קונס בלקיחת גלימה את זה שמכר בשר בלא לתת את מתנות כהונה! והשיבו כי כך נהג רב נחנ בר יצחק לפני שפשו המנהג שלא לתת מתנות כהונה וראשית הגז בחוצה לארץ (תוס').

האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבי העירו המפרשים באשר לכל שלוש ההכרעות הללו, שהתקבלו כמנהג רוח בזמן הזה, כר' אלעאי וכר' יאשיה וכר' יהודה בן בתירא. שאף שכנגד כל אחת מהדעות הללו ניצבות דעות מרובות החלוקות עליה התקבלו כן כמנהג פשוט, לענין הכרעת ההלכה כר' אלעאי ברין ראשית הגז ומתנות כהונה, ציינו שכל האמוראים הנוכרים בפרק הקודם (לעיל קלבא) הריהם סבורים כי נהגות מתנות כהונה גם בחוצה לארץ. שכן כל האמוראים הללו שהיו נוטלים מתנות כהונה, ישבו בבבל, שהיא חוצה לארץ. וכמו כן גם בהכרעה כר' יאשיה לענין כלאיים שאין חייבים בכלאי הכרם אלא בוריעה אחת שיש בה מגרעיני חיטה שעורה וחרצי הענב — אף בהלכה זו מוצאים אנו כי רוב האמוראים אינם סבורים כשיטתו זו של ר' יאשיה, כפי שעולה מהסוגיה בשבת (קלטב). וכיוצא בדבר בהכרעת המנהג הרווח כדעת ר' יהודה בן בתירא האומר שאין בעל קרי צריך לטבול קודם ללימוד תורה — אף בזה מוצאים אנו תנאים ואמוראים רבים במסכת ברכות (כבא) הסבורים כי בעל קרי אסור בלימוד תורה, כל עוד לא טבל מקרוי (תוס').

כר' אלעאי בראשית הגז נחלקו המפרשים בפירוש הדברים. יש שאמרו כי מנהג זה כר' אלעאי אינו מתייחס רק לפטור נתינת ראשית הגז מכבשה שנגזה בחוצה לארץ, אלא גם לפטור ורוע ולחיים וקיבה מכהמה שנשחטה בחוצה לארץ (רשי', תוס'. רא"ש). יש שאמרו שהמנהג הרווח כר' אלעאי אינו אלא לענין פטור ראשית הגז בחוצה לארץ, ואולם במתנות חייבים אף בחוצה לארץ (רמב"ם, רמב"ן, ר"ן ועוד. והובאו שתי הדעות הללו בשר"ט).

ובאשר לנתינתם של אלה בארץ ישראל בזמן הזה, כתבו אחרונים כי לשיטת הראב"ד הסבור שקדושה שניה קדושה לשענה ולעתיד לבוא, ונהגת עתה התרומה מדין תורה — דאי שגם ראשית הגז ומתנות כהונה נהוגות בה עתה. ואילו לשיטת הרשב"א הסבור שקדושה שניה לא קדושה אלא לשענה ולא לעתיד לבוא, וכן לדעת הרמב"ם הסבור שאמנם קדושה שניה קדושה לעתיד לבוא, ואולם אין תרומה ונהגת עתה מן התורה משום שאין מתקיים התנאי של "כל יושביה עליה" — גם מתנות כהונה אלה נהוגות רק מדרבנן. ובטעם הדבר שלא נהגו כן בארץ ישראל, כתבו שהוא משום שאין לנו הוכחה ברורה לגבי כהונתם של הכהנים, ואין זה ראוי שיתנו לו מתנות כהונה על פי דברי עצמו. אכן היו אחרונים שכתבו שיש לתת מתנות כהונה בארץ ישראל בזמן הזה (חזו"א).

פרק אחד עשר חולין

דלא כרבי אלעאי — דמקש גז לתרומה. ממיין על שאינו מינו — כגון שחורות ולבנות, ואף על גב דמד פירא הוא. ובית הלל אומרים תורמין — דכולו מין תאניס. ומנא קמא פליג אדריב יחאק, ואמר: לא נחלקו בית הלל בדבר זה, דתמי מיני נינהו. שחופות — *פלניש. מכר לו — ישראל לישראל. זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו — הואיל

ולא שיער לעצמו מנאמו המין כלום — אין עליו להפריש על אופן גזים שמכר. ואף על פי שהאלן לא מכרוס — על הנלוקס להפריש, שלקח ממתנות הכהן. אלמא, מרי מיני נינהו, ואין מפריש מזה על זה. דאי מפריש — הוי ליה שיעורא גבי מוכר, ותנן: לקח גז לאנו של מצירו, אס שיער — המוכר חייב סיפא — דקתני נמי: מכר זכריס אלל לא נקבות — זה נותן לעצמו כו'. הכי נמי דתרי מיני נינהו — ולא הוי שיעורא? אלא — ודאי שיעורא הוא, ואמוכר רמיא למיבז כוליה והא דקתני "זה נותן לעצמו חיה נותן לעצמו" — ענה טונה קא משמע לן אשמעינן מנא למוכר, שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכריס שמכר. משוס דהאי דזכריס "אשון", קשה, והאי דנקבות "רכין". לפיכך, יקנה מן הלוקס גמי רלשית הגז של זכריס מלמד הזכריס. הכי נמי — גבי שמופות ולבנות — משוס ענה טונה הוא, דגזת הלבנות טובה משל שמופות, ויקנה מן הלוקס כשיעור השמופות ויתן לו לכהן. ששיריה נכרין — דאס אמר "כל גרני תרומה" — לא אמר כלום. אין והתנן — כנימוא. הכי גרסינן: והתניא אידך לא אמר כלום. כרבי אלעאי בראשית הגז — והוא הדין לממנות.

תוספות

כרבי אלעאי בראשית הגז — והוא הדין במתנות, כדפירש בקונטרס. אף על גב דכולהו אמוראי בפרק "הזרוע" (חולין קלבא), סברי שנהוג בחוצה לארץ, דהוו יחבי מתנתא בבבל — אפילו הכי הלכה כרבי אלעאי. והכי נמי קאמר "כרבי יאשיה בכללאיס", ורוב אמוראין לית להו דרבי יאשיה, כדמוכח בפרק "תולין" (שבת קלטא) גבי כשותא בכרמא. וכן נמי הא דקאמר "כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה", וטובא

אמוראי ותנאי סברי בפרק "מי שמתוי" (ברכות כבא) דבעל קרי אסור בדברי תורה. ואם תאמר: דרב נחמן בר יצחק קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי, והוא הדין במתנות, ובפרק "הזרוע" (חולין קלבב), אמר דרב נחמן בר יצחק קניס גלימא! ושמא קודם דנהוג הוי קניס גלימא. פירש רב האי גאון, דהא דאמר בפסחים (ז,ב): כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן, חוץ מן הטבילה — היינו, בטבילת גר, דלא הוי ישראל אלא כשטבל, ולא מצי למימר "יוצוני". אבל בשאר טבילות, אף על פי שהוא טמא, מברך. דנהוג עלמא כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה. ויש מפרשים: דאכל טבילות קאמר, דאף על גב דנהוג עלמא כרבי יהודה בן בתירא, הרבה מהם היו מחמירין לטבול.

שבים (צריכים אנו] שתהיה התרומה נתינה **בעינן** [צריכים אנו] שתהיה התרומה נתינה **ראשית**, שניתנת היא באופן ששייחה (שמה שנשאַר ביבול, לאחר שהופרשה ממנו התרומה) **ניכרין** [ולכן העושה את כל גורנו תרומה — אין זו תרומה], אף בראשית הגז נאמר שצריכה זו להיות נתינה ששייחה **ניכרין!** ומשיבים: אין [כן]. כך הוא דין ראשית הגז, והתנן [וכן שנינו]: **האומר "כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה"** — לא אמר כלום, הא [הר"ן נדייק מאן, שדווקא כאלה אין הפרשתו נחשבת, ואולם זה שאומר "כל גזי ראשית" — דבריו קיימין. ואולם תניא אידך [ושנויה ברייתא אחרת] האומרת שהמפריש כל גיזת צמנו — לא אמר כלום. אלא לאו שמע מינה [הריהי כשיטת ר' אלעאי הגזור גזירה שווה לראשית הגז מן התרומה. ואילו הא [ברייתא זו] ששנינו בה שהיא הפרשה ראויה, הריהי כרבנן [חכמים] שאינם גזרים גזירה שווה מתרומה לראשית הגז. ומסכמים: אכן שמע מינה [למד מנא] שכן הוא.

אמר רב נחמן בר יצחק: האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבי [בימינו הכל נוהגים כדעת שלושה זקנים. חכמים אלה] להקל. נוהגים כדעת ר' אלעאי בראשית הגז, דתניא [שכן שנויה ברייתא]: **ר' אלעאי אומר כי ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ.** וכן הכל נוהגים כדעת ר' יהודה בן בתירה לענין דברי תורה, דתניא [שכן שנויה ברייתא]:

מסורת הש"ס

א. תוספתא תרומות פ"ב, ה. ירושלמי תרומות פ"ב ה"ב.

ב. חולין קלא,א.

ג. כלה רבתי פ"ד, כז. עירובין לט,א. יבמות מד,א. כתובות פא,ב. צו,ב. צז,א. גטין כב,ב. ב"ב כח,ב. כט,א. לט,א. קיח,א. קס,ב.

ד. חלה פ"א מ"ט. ירושלמי פאה פ"א ה"א.

ה. ברכות כב,א. ירושלמי ברכות פ"ג ה"ד.

ו. ברכות שס. חולין קלו,א. קלח,ב. ירושלמי שם. מדרש תנאים לדברים יח, ד.

גרסות

אומר משום רבי אלעאי
בכתיימי: **אומר משום ר' אלעזר**
ויש בכתיי: **משום ר' אלעאי**.

אף ראשית הגז
בכתיימי: **אף ראשית הגז נמי**.

שחופות
בכתיימי: **סחופות**
ויש בכתיי: **טחופות**.

סיפא דקתני
יש בכתיי: **דקתני סיפא**.

אבל לא נקבות
בכתיימי: **אבל לא נקבות**.

הכי נמי משום דתרי
בכתיימי: **משום דתרי**.

דליתבי ליה מהאי דרכיך
ומהאי דאשון הכא נמי...
דליתבי להו
בכתיימי: **דליתן ליה מתרווייהו הכא נמי... דליתן ליה**.

אוקימנא למתניתין
יש בכתיי: **אוקימנא מתניתין**.

דאשון... להו מתרווייהו
בכתיימי: **דאשיין... ליה מתרווייהו**.

שב כי יש בכתיי: שב.

ששיריה ניכרין אין והתנן
בכתיימי: **בענין ששיריה ניכרין אין והתניא**
ויש בכתיי: **בעינן ראשית ששיריה**
וכן: **נמי בעינן ראשית**.

ותניא אידך לא אמר
בכתיימי: **והתניא לא אמר**.
אלא לאו שמע מינה הא רבי אלעאי והא רבנן
בכתיימי: **אלא ש"מ הא רבנן והא ר"א**.

נחמן בר יצחק האידנא
בכתיימי: **נחמן**.

נהוג עלמא כהני תלת סבי
יש בכתיי: **נהוג כולי עלמא כהני תלתא סבי**.

ראשית הגז אינו נוהג
יש בכתיי: **אין ראשית הגז נוהג**.

קלו ע"ב

אין דברי תורה מקבלין טומאה — נמסכת נרכות, דקמי גבי נעל קרי לזרין טבילה לדברי תורה. חטה שעורה וחרצן — שלשתן יחד, כדלמר ז"אוסו ולת גנו": הוזרע כלאים — לוקה. ולוקימנל: לפפוקי מדרבי יאשיה. חומר בזרוע כו' — כדפרישית לה נמתמינן. טרפה אינה בכלל מתנות — דכמיז "מתנו לו" — ולא ללננו. ואי יליף — תנא דיקן "נתינה" "נתינה", לילף כו', דהא מתמינן כרבי שמעון אוקימנא. ממעשר — "כל מעשר נקר ולאן". יש טרפה שאינה עוברת תחת השבט — כגון נמתכו רגליה מן הארכוזה ולמעלה, ומינה יליף שאר טרפות, בבכור קדוש — אפילו טרפה, ונעי קטרה, דהא קדישמיא רחס. מעשר וראשית הגז — לא נעינן זכרים, ואין נוהגים בטמאים. אצל בכור אינו אלא זכר, ונוהג בתמור. מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים — מעשר נעשרה, ראשית הגז נחמש. ואינן קדושים מרחס, ואין נוהגים נאדם. אצל בכור — נוהג צימד, וקדוש מרחס, ונוהג נאדם. ומעשר וגו' אינן נוהגים אלא בפשוטין, ואינן לפני הדבור. אצל בכורות — קדשו נמזרים. הכי גרסינן: אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה ובמכירה והנך נפישין — בכור ולאשית הגז נוהגין ביתוס — אף על פי שמתה אמו קודם לידמו, כגון זה פירש למיתה זה פירש למיים. אצל מעשר לא — דגמר "תחת" "תחת" מקדשים. דכמיז "תחת אמו" — פרט לימס. אצל בכור קדוש ואפילו ימס, וירעה עד שיתפאף, ויאלל צמומו לכהן. בכור וגו' נוהגים נלקוח ונשופות, אצל לקוח — פטור מן המעשר, וכן השותפות, דכמיז "היה לך" — ולא של שותפות (בכורות נג,ג). וכן שנתנו לו נמתנה, נמסכת בכורות נפרק נתרל (נהג,ג). בפני — בכור וגו' נוהגים אף שלא בפני הציט, אצל מעשר — לא, כדמפרש נגמרל דבכורות נפרק נתרל (נג,ג): גזיה משוס לקוח ומשוס יתום. בכור וגו' ממתנות כהונה הן, ולא מעשר — דנאלל הוה לנעליס כשלמיס.

תוספות

[שייך לעמוד א] **שהמתנות** נוהגות בין במרובה בין במועט כו' — ואם תאמר: וליתני נמי הא דתניא לעיל "לקח גז צאנו של גוי — פטור, זה חומר בזרוע ולחיים מראשית הגז" ויש לומר: דלא תני אלא דברים שזה נוהג וזה אין נוהג, אבל זה פטור וזה חייב לא קתני.
פרט לטרפה שאינה עוברת — תימה: מן הארכובה ולמטה נמי אינה עוברת! ושמי דאין הכי נמי, דאין נכנסת לדיר להתעשר. ודחוק.
לילף צאן צאן מבכור — ואם תאמר: אם כן, גזרה שוה למה לוי דבלא גזרה שוה ממיאל ידעינן דראשית הגז נוהג בטרפה, דמהיכא ניתי למעט? ויש לומר: ד"צאן" לא הויא גזרה שוה אלא גילוי מילתא: מה צאן זה דינו בכך, אף צאן זה דינו בכך. דבדלא "צאן" לא אפשר שלא לכותבו, דאיצטריך לגופיה.
שכן יתום — תימה: דהיא גופה נילף שלא ינהוג יתום בראשית הגז? בבכור הוה מצי למימר נמי "שכן צאנך מצאנך", דבמעשר כתיב "יוכל מעשר בקר וצאן".
לפני — בקוונטרס מגיה וגרס "בפני" ופירש: בפני הבית. מה שאין כן במעשר שבטלו. וקשה: וכי מפני שבטל מדרבנן, יש לבטל גזרה שוה? אלא "לפני" גרסינן בכל הספרים, ופירוש: שמעשר מקודש לפניו ולאחריו, מה שאין כן בבכור וראשית הגז.

ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזו בכור צאנך". (דברים טו, יט).
מה קדושת בכור — נוהגת אפילו בבהמה טרפה, אף ראשית הגז — נוהגת אפילו בבהמה טרפה (היה לו ללמדנו). ולא מדין בכור. שכן דומה דין ראשית הגז לדין מעשר בהמה בדברים רבים, כמפורט: ששניהם נוהגים לא רק בבהמות זכרים אלא גם בנקבות (ואילו הבכור נוהג רק בבהמה ממין זכר); ושניהם אינם נוהגים בבהמות טמאין (ואילו הבכור נוהג גם בבהמה טמאה, וכגון פטר חמור); ושניהם נוהגים דווקא בבהמות מרובין (מעשר בהמה — בעשר בהמות לפחות, וראשית הגז — בחמש רחלות לפחות (ואילו הבכור נוהג בבהמה יחידה); ושניהם אינם קדושים מרחם (ואילו הבכור קדוש מרחם אמו); ושניהם נוהגים רק בבהמה ולא באדם (ואילו קדושת בכור יש גם בכך הבכור באדם, הקדוש ונצרך לפדותו); ועוד ששניהם נוהגים גם בבעל חיים הפשוט שאינו בכור (ואילו הבכור נוהג רק בבעל חיים הבכור); ושניהם לא נהגו לפני הדבור, לפני מתן תורה (ואילו קדושת הבכור נהגה עוד במצרים לפני מתן תורה). ודוחים: אדרבה [גהירפ]. מבכור הוה ליה למילף [היה לו לר'] שמעון [למדנו] גזירה שווה לענין ראשית הגז, ולא ממעשר בהמה, ומפני הצדדים המשותפים שבין ראשית הגז ובכור: שכן שניהם נוהגים אף בבעל חיים היתום, שמתה אמו קודם לידתו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבעל חיים שבוה); וכן שניהם נוהגים בבעל חיים שנתקחו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בשותפות (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבחמת השותפים); וכן נוהגים שניהם בבעל חיים שנתנו בעליו במתנה לחבירו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבחמה שנתנה במתנה); וכן שניהם נוהגים גם שלא בפני הבית, בזמן שאין בית המקדש קיים (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג אלא בזמן בית המקדש); וכן שניהם מתנות הניתנות לכהן (ואילו מעשר בהמה אינו ניתן לכהן, אלא נאכל לבעליו);

עיונים

פרט לטרפה שאינה עוברת יש שפירשו שהכוונה לבהמה שנחתכו רגליה מן הברך ולמעלה, שאין היא יכולה ללכת ולעבור תחת שבטו של מונה הבהמות הנכנסות לדיר להתעשר. שהרי אחת משמונה עשר טריפות היא זו שנחתכו רגליה מן הברך ולמעלה, וממנה למדו לכל שאר הטריפות שאינן בחיוב מעשר בהמה (רש"י). והתוס' הקשו שאף זו שנחתכו רגליה מן הברך ולמטה, היא בכלל זו "שאינה עוברת". ואולם הוסיפו בדבריהם "ודחוק" — שכן זו שנחתכו רגליה מתחת לברך, אינה בכלל "טריפה", והלימוד מתייחס לפטור ממעשר בהמה את זו שהיא טריפה שאינה עוברת.

ויש שפירשו שה"טריפה" היא החולה, ולכן אין היא יכולה לעבור תחת השבט (רמב"ם פיהמש"ש בכורות). אכן ההגדרה המדויקת של "טריפה" היא זו שאינה עתידה לחיות (שנים עשר חודש) כתוצאה מן המכה, גם אם עכשיו היא מסוגלת לעבור תחת השבט. ויש שהציע שדרך הרועים למנות את הטלאים בכל שנה ושנה שלא לצורך מעשר בהמה, אלא לדעת מה מניינם. ותלה שנמנה בשנה אחת יימנה בדרך הטבע גם בשנה הבאה. ומכיוון שהטריפה אינה חיה, הרי לא תעבור בשנה הבאה (אוהל משה).

בפני בפירושה של לשון קצרה זו נחלקו המפרשים, וכן נחלקו בגירסתם. יש שאמרו כי הגירסה הראויה היא "בפני" ובקיצור הביטוי "בפני הבית" — שכן הן קדושת הבכור והן נתינת ראשית הגז לכהן שתיהן נוהגות אף שלא בפני הבית (בשאין בית המקדש קיים). מה שאין כן מעשר בהמה שאין הוא נוהג לאחר החורבן. וטעם הדבר (כמבואר בבכורות נג,א) שאין מעשר בהמה נוהג לאחר החורבן — משום גזירת חכמים, שחששו פן יטעו המעשרים ויכניסו למנין הבהמות המתעשרות גם את הוולד שמתה אמו קודם שנולד ("יתום"), או את הבהמה הנקנית ("לקוח"). הפוסטים מן המעשר (רש"י).
ויש שהקשו על פירוש זה, שאין זה מסתבר לומר שמשום גזירת חכמים שביטלו את מעשר הבהמה לאחר חורבן הבית, יש להעדיף את הגזירה השווה שבין ראשית הגז ובכור על פני גזירה שווה שבין ראשית הגז ומעשר בהמה. ולכך פירשו "לפני" שהכוונה לביטוי המורחב לפי הגירסה "מקודש לפני ולאחריו" — שיש אופן במעשר בהמה שלא רק הבהמה העשירית מתקדשת אלא גם התשיעית והאחת עשרה. מה שאין כן בבכור וראשית הגז שאין הם מקדשים אלא אותם עצמם (תוס').

רבי יהודה בן בתירה אומר:

ר' יהודה בן בתירה אומר כי אין דברי תורה מקבלין טומאה, ולכן גם זה שהוא נטמא כבעל קרי ולא טבל, מותר בלימוד תורה. וכן הכל נוהגים כדעת ר' יאשיה בכלאים, דתניא [שכן שנויה ברייתא]. ר' יאשיה אומר כי לעולם אין חייב משום איסור כלאי הכרם אלא עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן (גרעין הענב) במפולת יד (כתנועה אחת של זריעה).

רבי יהודה בן בתירה אומר: אין דברי תורה מקבלין טומאה. ו**כרבי יאשיה** — **בכלאים**, **דתניא**, **רבי יאשיה** **אומר:** **לעולם אין חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד.**

ב "חומר בזרוע" [וכו']. **וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות, מה שאין בן במתנות! אמר רבינא:**

הא מני — **רבי שמעון היא, דתניא:** **רבי שמעון פוטר את הטרפות מראשית הגז. מאי טעמא דרבי שמעון? יליף "נתינה" "נתינה" מתתנות, מה מתנות — טרפה לא, אף ראשית הגז נמי — טרפה לא. ואי יליף "נתינה" "נתינה" ממתנות, לילף "נתינה" מתרומה, מה תרומה — בארץ אין בחוצה לארץ לא, אף ראשית הגז נמי — בארץ אין בחוצה לארץ לא, אלמה תנן: ראשית הגז נוהג**

בארץ ובחוצה לארץ? אלא, היינו טעמא דרבי שמעון: **דיליף "צאן" "צאן" ממעשר, מה מעשר — טרפה לא, אף ראשית הגז — טרפה לא. והתם מנלן? דכתיב 'כל אשר יעבר תחת השבט" — פרט לטרפה שאינה עוברת, וילילף "צאן" "צאן" מבכור, מה בכור — אפילו טרפה, אף ראשית הגז — אפילו טרפה! — מסתברא, ממעשר הוה ליה למילף, שפן: זכרים, טמאין, במרובין, מרחם, אדם, פשוט, לפני הדבור. — אדרבה, מבכור הוה ליה למילף, שפן: יתום, שלקחו, בשותפות, נתנו, בפני, כהן,**

"נתינה" ממתנות לראשית הגז, מעתה לילף [שילמדנו] גם גזירה שווה של המלים "נתינה" האמורה בראשית הגז, ו"נתינה" מהנאמר בתרומה ("ראשית דגנך ותירושך ויצהרך... תתן לו". שם, ד), ומעתה נאמר: מה תרומה, תבואה שבארץ — אין [כן] היא חייבת בהפרשת תרומה, ואולם תבואה שבחוצה לארץ — לא חייבת בהפרשה. אף ראשית הגז נמי [גם כן]. גזית צמר שבארץ — אין [כן] חייבת בראשית הגז, ואילו גזית צמר שבחוצה לארץ — לא חייבת בראשית הגז. אלמה תנן [מפני מה שנינו במשנתנו] כי ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ? אלא, כך צריך לומר: היינו טעמא [זהו הטעם] של ר' שמעון: דיליף [שלמדנו] הוא גזירה שווה של המלים "צאן" האמור בראשית הגז ("וראשית גז צאנך") ו"צאן" מהנאמר במצות מעשר בהמה (שנאמר בה "יוכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה"). וקרא כז, לב). מה מעשר בהמה, זו שהיא טרפה — לא חייבת במעשר בהמה, אף ראשית הגז, זו שהיא טרפה — לא חייבת בנתינת גזיתה. ושואלים: והתם [ושם] כמעשר בהמה מנלן [מנין לנו] שאינו נוהג בטריפה? ומשיבים: דכתיב [שכן אמרו] "כל אשר יעבור תחת השבט" — דווקא הבהמה הבריאה, שיכולה לעבור בעצמה, פרט לטרפה שאינה עוברת בעצמה תחת השבט, משום שהיא חולה מדי. ושואלים עוד: ולילף [ושילמדנו] ר' שמעון גזירה שווה מן המלים "צאן" האמורה בראשית הגז ("וראשית גז צאנך") ו"צאן" מהנאמר בקדושת בכור ("כל הבכור אשר יולד בבקרך

ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזו בכור צאנך". (דברים טו, יט). מה קדושת בכור — נוהגת אפילו בבהמה טרפה, אף ראשית הגז — נוהגת אפילו בבהמה טרפה (היה לו ללמדנו). ולא מדין בכור. שכן דומה דין ראשית הגז לדין מעשר בהמה בדברים רבים, כמפורט: ששניהם נוהגים לא רק בבהמות זכרים אלא גם בנקבות (ואילו הבכור נוהג רק בבהמה ממין זכר); ושניהם אינם נוהגים בבהמות טמאין (ואילו הבכור נוהג גם בבהמה טמאה, וכגון פטר חמור); ושניהם נוהגים דווקא בבהמות מרובין (מעשר בהמה — בעשר בהמות לפחות, וראשית הגז — בחמש רחלות לפחות (ואילו הבכור נוהג בבהמה יחידה); ושניהם אינם קדושים מרחם אמו); ושניהם נוהגים רק בבהמה ולא באדם (ואילו קדושת בכור יש גם בכך הבכור באדם, הקדוש ונצרך לפדותו); ועוד ששניהם נוהגים גם בבעל חיים הפשוט שאינו בכור (ואילו הבכור נוהג רק בבעל חיים הבכור); ושניהם לא נהגו לפני הדבור, לפני מתן תורה (ואילו קדושת הבכור נהגה עוד במצרים לפני מתן תורה). ודוחים: אדרבה [גהירפ]. מבכור הוה ליה למילף [היה לו לר'] שמעון [למדנו] גזירה שווה לענין ראשית הגז, ולא ממעשר בהמה, ומפני הצדדים המשותפים שבין ראשית הגז ובכור: שכן שניהם נוהגים אף בבעל חיים היתום, שמתה אמו קודם לידתו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבעל חיים שבוה); וכן שניהם נוהגים בבעל חיים שנתקחו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בשותפות (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבחמת השותפים); וכן נוהגים שניהם בבעל חיים שנתנו בעליו במתנה לחבירו (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג בבחמה שנתנה במתנה); וכן שניהם נוהגים גם שלא בפני הבית, בזמן שאין בית המקדש קיים (ואילו מעשר בהמה אינו נוהג אלא בזמן בית המקדש); וכן שניהם מתנות הניתנות לכהן (ואילו מעשר בהמה אינו ניתן לכהן, אלא נאכל לבעליו);

אורה ההלכה

אין דברי תורה מקבלין טומאה כל הטמאים קוראים בתורה וקוראים קריאת שמע ומתפללים. חוץ מבעל קרי, שהוציאו עורא מכל הטמאים, ואסרו בין דברי תורה ובין קריאת שמע ותפילה עד שיטבול, כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים. ואולם לא פשטה תקנה זו בכל ישראל ולא היה כח ברוב הציבור לעמוד בה, ולכן ביטלו אחר כך אותה תקנה, והעמידו את הדבר על הדיון, שאף בעל קרי מותר בדברי תורה ובקריאת שמע ובתפילה בלא טבילה ובלא רחיצת תשעה קבין. וכן פשט המנהג. כר' יהודה בן בתירא שאמר שאין דברי תורה מקבלים טומאה. (רמב"ם ספר אהבה הלכות קריאת שמע פי"ד הי"ח. הלכות תפילה פי"ד הי"ד. הלכות ברכות פי"א הי"ט. שו"ע א"ח פח, א).

וכתב המ"ב שמכל מקום מי שרוצה לנהוג ולטבול תבוא עליו ברכה. זהו דווקא אם על ידי זה לא יעבור זמן קריאת שמע ותפילה. ויתכן שאפילו אם על ידי זה יתבטל מתפילה בציבור גם כן אין נכון להחמיר בזה. והוסיף, שיש אנשי מעשה שנוהגים כתקנה שהיתה וטובלים עצמם לקריים. ואם קשה עליהם הטבילה רוחצים עצמם בתשעה קבין מים. וכתבו האחורנים שארבעים סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו, וכן התשעה קבין הוא גם כן במים שאובים ואפילו משלושה כלים. וכן מותר לכל הטמאים לאחוז בספר תורה ולקרות בו. ובלבד שלא יהיו ידיהם מטונפות או מלוכלכות. כר' יהודה בן בתירא שאמר שאין דברי תורה מקבלים טומאה. (רמב"ם שם הלכות תפילין ומוזהו וטפר תורה פי"ד הי"ח. שו"ע רפב, ט).

לעולם אין חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד אינו לוקה משום "לא תזרע כרמך כלאים" עד שיזרע בארץ ישראל (ומדברי חכמים גם בחוץ לארץ. רמב"ם פי"ח הי"ג) חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד. וכן אם חפה אותם בעפר, לוקה. וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן, או זרע אחד ירק זרע אחד מין תבואה וחרצן במפולת יד, הרי זה לוקה. כר' יאשיה. (רמב"ם ספר זרעים הלכות כלאים פי"ח ה"א—ב. שו"ע יו"ד רנז, א).

מסורת הש"ס

ז. ברכות שם. ירושלמי שם. ילקיש תורה תתקיו. שם ניך שו.

ח. ברכות שם. חולין פב,א. בכורות נד,א. ירושלמי שם. שם כלאים פי"ח הי"א. ילקיש תורה תשנה. תתקיו.

ט. נדה טא,א. ספרי דברים יח, ד. ילקיש תורה תתקיו.

י. מנחות ו,א. בכורות נז,א. נח,ב. תמורה כט,א. תוי"כ כז, לב. ילקיש תורה תרפ. תרפא. תתקיו.

גרסות

לעולם אין חייב עד שיזרע בכתי"מ: **עד שיזרע.**

במפולת יד יש כתי"י שחסרות בהם מלים אלה.

וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות מה שאין בן במתנות בכתי"מ: **וליתני נמי חומר בראשית הגז שנוהג בטרפה.**

אמר רבינא יש כתי"י שחסרות בהם מלים אלה.

הטרפות מראשית הגז יש בכתי"מ: **הטרפה מראשית הגז.**

נמי טרפה לא... **נמי בארץ אין בחוצה לארץ** לא בכתי"מ: **טרפה לא...** **בארץ אין בחוצה לארץ** לא.

נתינה ממתנות **לילף נתינה** בכתי"מ: **נתינה לילף נתינה.**

אלמה תנן ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ בכתי"מ **חסרות מלים אלה.**

במרבין בכתי"מ: **מרובין.**

נתנו בפני כהן בקדושה ומכירה והנך בכתי"מ: **בפני כהן נתנו ובמכירה** **דהנך.**